

Л. Й. Созанський,
ст. викладач кафедри фінансів і обліку, Львівська філія Європейського університету

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Розглядаються питання оцінки рентабельності капіталу будівельних підприємств, пропонується до застосування формула розрахунку індивідуального мінімально необхідного значення рентабельності капіталу підприємства.

The problems of assessment of profitability of capital construction companies are invited to use a formula for calculating the individual minimum required return on the capital value of the company.

Ключові слова: рекомендаційне значення, рентабельність капіталу, позиковий капітал, ефективність використання капіталу.

Key words: reference value, return on capital, loan capital, efficiency of capital.

ВСТУП

Реалії фінансово-економічної діяльності у ринковій економіці базуються на критеріях точності, ефективності, економії часу, раціоналізації ресурсів, модернізації, інновацій. Фінансово-економічний аналіз і менеджмент потребує удосконалення свого інструментарію із врахуванням специфіки та спеціалізації української економіки. Об'єктивна оцінка певного економічного процесу підприємства із врахуванням його спеціалізації та специфіки діяльності можлива лише при наявності єдиного підходу щодо методик фінансових показників, чітких і точних їх рекомендаційних значень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання ефективності використання капіталу достатньо висвітлено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних науковців: І. Бланка, Ю. Воробйова, Г. Кірейцева, В.О. Подольська, Г.В. Савицька Т. Момот, Є. Мних, А.Д. Шеремет, Л. Берстайна, З. Боді, Ю. Брігхема, Дж. К. Ван Хорна, Л. Гапенські, В. Грузинова, В. Ковальова.

На сьогодні, у наукових джерелах відсутній єдиний підхід, за яким можна було б визначити точний рівень ефективності використання капіталу будівельного підприємства. Набір показників, коефіцієнтів рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності дуже умовно характеризує рівень фінансово-економічного господарювання, оскільки недостатньо висвітлюються питання рекомендаційних значень із врахуванням галузевих особливостей.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою цього дослідження є спроба удосконалення оцінки ефективності використання капіталу будівельних

підприємств України, та проведення самої оцінки. Для досягнення мети, поставлені такі завдання: запропонувати формулу розрахунку індивідуального мінімально необхідного рівня показника рентабельності капіталу будівельних підприємств, порівняти фактичні і рекомендаційні значення показника, підвести оцінюючі висновки щодо отриманих результатів.

Дещо поліпшилася б ситуація при наявності відповідного нормативного документа, у якому висвітлювалися б основні критеріїв оцінки, методика аналізу ефективності використання капіталу будівельних підприємств.

У наукових джерелах, що висвітлюють питання економіки і фінансів будівництва не зустрічається інформація про встановлений діапазон значення рентабельності капіталу будівельних підприємств, чи методів розрахунку найбільш його оптимального рівня. Така ситуація пояснюється тим, що рентабельність капіталу вважається "відкритим показником" [1, с. 253]. Збільшення значення рентабельності капіталу є позитивною ознакою, зменшення — негативною [2, с. 165; 3. с. 231]. Проте, слід зауважити, надмірно високе значення і його збільшення може також свідчити про негативні явища. Розглянемо такі явища.

1. Перевищення вигоди від використання капіталу, що отримує підприємство над користю, яку отримує суспільство і економіка. Наслідком такої ситуації може бути дотримання підприємством "стратегії одного дня" або стратегії "максимізації прибутку". Згадана ситуація несе небезпеку з двох сторін. Підприємству, що переслідує лише максимальний надприбуток, загрожує небезпека звуження кола його сегменту ринку. У будівельній галузі й економіці в цілому дотримання схожих стратегій, в умовах функціонування вітчизняного буді-

вництва, спричиняє зріст цін на будівельну продукцію, що в підсумку негативним впливом осідає на результативність як підприємств будівельної галузі, стані економіки, оскільки будівництво — взаємопов'язана галузь, так і інтересах споживачів.

2. Реалізації частини майна підприємства, що у наступних періодах негативно відобразиться на величині економічного потенціалу і фінансових результатів.

3. Несвоєчасне оновлення основного капіталу. Використання зношених чи невчасно модернізованих основних засобів спричиняє низьку, відповідно до вимог ринку, якість будівельної продукції, що у наступних періодах також матиме негативні наслідки фінансової і економічної ефективності, за рахунок втрати довіри споживачів і зайнято-го сегменту ринку.

Отже, визначення оптимального значення показника рентабельності є необхідністю. Для визначення індивідуального значення рентабельності капіталу у наукових джерелах [4, с.198] пропонується наступна формула:

$$P_{ск.норм} = ((вк+кз) * сдв * (1-стпп / 100) + кпк * скк + до * сткд) / ск * 100 \quad (1),$$

де $P_{ск.норм}$ — нормативне значення рентабельності сукупного капіталу;

вк — власний капітал;

кз — кредиторська заборгованість;

сдв — середня ставка банківського депозитного відсотка за звітний рік;

стпп — ставка податку на прибуток;

кпк — короткострокові позикові кошти;

скк — середня ставка за короткостроковими банківськими кредитами;

до — довгострокові зобов'язання;

сткд — середня ставка за довгостроковими зобов'язаннями;

ск — сукупний капітал.

У наведеній формулі увага зосереджена на визначенні норми рентабельності капіталу під впливом структури капіталу та відсоткових ставок на позикові кошти та ставки податку на прибуток. Умови фінансової кризи значно скорочують можливість використання позикових коштів будівельними підприємствами, а також перед підприємством даної галузі ставиться завдання мінімізації, усунення впливу зміни позикових коштів та відсоткових ставок на показники ефективності використання капіталу. Виконання поставленого завдання має на меті підвищення якості будівельної продукції за ціно-

Таблиця 1. Оцінка рентабельності сукупного капіталу будівельних підприємств України за 2003—2007 рр. (%)

Область	Роки									
	2003		2004		2005		2006		2007	
	Фактичне значення	Розрахункове значення	Фактичне значення	Розрахункове значення	Фактичне значення	Розрахункове значення	Фактичне значення	Розрахункове значення	Фактичне значення	Розрахункове значення
АР.Крим	1,09	3,90	1,57	4,27	1,93	4,03	1,36	5,67	0,98	3,14
Вінницька	2,92	4,71	6,67	7,26	3,85	3,95	5,2	7,14	8,57	9,24
Волинська	5,23	3,53	6,84	7,45	5,75	6,54	6,82	8,69	6,67	7,27
Дніпропетровська	1,91	13,54	6,87	8,47	6,18	7,54	4,7	6,54	6,33	7,12
Донецька	1,69	3,97	4,03	5,24	4,12	5,97	3,47	6,22	7,37	8,16
Житомирська	2,11	3,52	2,4	4,79	5,14	8,66	4,62	7,15	6,53	7,64
Закарпатська	2,49	4,77	3,93	4,97	4,07	6,73	5,99	6,36	5,12	8,37
Запорізька	2,29	2,25	3,91	5,64	6,09	7,19	3,72	4,69	6,08	7,57
Івано - Франківська	1,42	5,68	1,57	4,26	1,66	3,25	3,49	7,57	3,77	6,32
Київська	1,08	3,35	2,24	3,23	4,05	6,17	5,4	7,19	6,99	7,13
Кіровоградська	2,18	3,84	2,91	3,68	1,27	3,46	4,22	8,11	1,75	3,54
Луганська	1,45	1,62	3,22	5,45	3,33	4,36	2,44	3,71	4,43	4,95
Львівська	6,1	9,95	6,63	7,63	3,46	7,34	5,16	8,59	5,76	6,06
Миколаївська	2,51	3,59	3,18	6,41	3,67	5,26	2,24	2,99	2,63	5,77
Одеська	3,68	3,78	4,4	5,07	3,53	5,05	4,45	4,90	3,79	6,49
Полтавська	2,15	3,47	1,44	2,03	3,18	7,25	2,93	5,79	5,79	7,29
Рівненська	4,82	5,76	5,15	7,69	1,73	4,04	1,99	4,73	2,74	4,58
Сумська	2,21	4,98	1,89	3,92	3,15	2,65	3,28	4,51	3,41	6,27
Тернопільська	0,75	2,45	1,46	4,26	2,75	4,72	2,8	5,26	3,5	5,12
Харківська	2,44	5,23	4,92	6,87	2,79	4,78	3,15	5,19	3,39	4,56
Херсонська	2,76	5,28	5,58	6,98	2,82	3,48	8,02	9,24	5,89	6,97
Хмельницька	2,79	3,58	4,24	5,78	2,43	2,91	4,88	5,16	4,72	5,16
Черкаська	4,87	6,78	4,19	5,23	2,95	5,36	4,04	5,63	6,05	7,29
Чернівецька	3,65	4,32	3,35	3,75	5,87	7,91	6,11	7,24	5,41	6,36
Чернігівська	0,98	2,25	2,64	4,69	3,05	4,56	4,45	5,36	7,14	8,17
м. Київ	2,98	5,12	3,66	3,56	4,66	5,85	5,92	6,54	6	7,93
м. Севастополь	2,98	5,42	3,04	7,20	2,72	4,66	5,02	7,24	10,01	10,68
Всього	2,39	2,48	3,96	4,25	4,08	4,23	4,62	5,66	5,35	6,44

вим критерієм, а також підвищення економічної ефективності за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції будівельних підприємств. Таким чином, на основі розглянутої формули (2) пропонується власна формула розрахунку нормативу рентабельності капіталу будівельних підприємств із врахуванням впливу структури капіталу, вартості капіталу (відсотку, що сплачує підприємство за користування позиковим капіталом), а також впливу інфляції. Як рентабельність капіталу, так і загальна ефективність його використання значною мірою залежить не лише від частки позикового капіталу у сукупному капіталі та відсоткової ставки за користування ним, а і від інфляції. Особливе значення цей чинник має у будівельній галузі, оскільки вітчизняні будівельні підприємства у ході виробництва будівельної продукції більшою мірою використовую будівельні чи допоміжні матеріали зарубіжних виробництва, ціна на які диктується коливанням рівня інфляції та індексу інфляції на продукцію даної галузі. Отже, при визначенні

